

Mgr. Eliška Wellech

Vyznejte se v dědickém řízení

Vybrané
kapitoly
z nového
občanského
zákoníku

Mgr. Eliška Wellech

Vyznejte se v dědickém řízení

Vybrané kapitoly z nového občanského zákoníku

**BizBooks
Brno
2014**

Vyznejte se v dědickém řízení

Mgr. Eliška Wellech

Obálka: Petr Holub

Sazba: Martina Mojzesová

Odpovědná redaktorka: Martina Skovajsová

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-265-0218-0

Vydalo nakladatelství BizBooks v Brně roku 2014 ve společnosti Albatros Media a.s.
se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 18471.

© Albatros Media a.s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace
nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či
jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání


ALBATROS MEDIA a.s.

Obsah

Předmluva	5
Kdo je kdo	7
Být, či nebýt dědicem	9
Zřeknutí se dědictvého práva	9
Odmítnutí dědictví	11
Vzdání se dědictví	12
Dědictvá nezpůsobilost	13
Vydědění	15
Zcizení dědictví	17
Pořízení pro případ smrti	19
Závěť	20
Dědictvá smlouva	36
Odkaz	40
Kdo nahradí dědice	50
Dědění ze zákona	52
Dědictvá posloupnost	52
Práva a ochrana nepominutelného dědice	55
Dědictvé podíly a jejich výpočet	56
Více dluhů než majetku, kdo to bude platit?	59
O autorce	63

Předmluva

V životě každého z nás dojde dříve či později k situaci, kdy se musíme vypořádat s úmrtím někoho blízkého. Tato smutná událost s sebou přináší i právní následky. Ty se nový občanský zákoník snaží poměrně podrobně upravit tak, aby se během nesnadného období projevilo co nejméně starostí a problémů s pozůstalostí.

Máme tu nově mnohem více možností, jak můžeme upravit své záležitosti pro případ smrti. Novinkou je i snaha chránit přání a vůli zesnulého a nadřadit je zájmům pozůstalých, což mohl být v minulosti problém. Nová úprava se snaží předvídat, jak bude vykládáno přání zemřelého po jeho smrti, kdy již není možné jeho vůli zjistit. Pomoci v tomto nelehkém úkolu má i jednodušší a návodnější úprava dědického práva. Nový občanský zákoník je v části týkající se dědictví sice rozsáhlejší, ale srozumitelnější. Pamatuje na situace, kdy si budeme chtít uspořádat své věci již před smrtí, ale i na ty, které by se v budoucnu mohly jevit jako sporné.

Kdo je kdo

Než se podíváme na to, co přináší nová úprava dědického práva, je nutné si vysvětlit základní pojmy, se kterými se budeme setkávat. V této souvislosti si odpovíme na následující otázky: Kdo může uspořádat své věci pro případ smrti? Kdo bude dědicem? Kdo další může získat z majetku zemřelého nějakou část? A co je to vůbec pozůstalost?

Zůstavitel je osoba – člověk, po jehož smrti se jeho majetek stává předmětem dědického řízení. Zůstavitelem může být vždy jen fyzická osoba. Právnícká osoba, tzn. například obchodní společnost, nemůže být zůstavitelem, protože není člověkem. Právnícká osoba nemůže zemřít, ale pouze zaniknout.

Pozůstalost je veškeré jmění zůstavitele, které může přejít na další osobu. Je to soubor majetku a pohledávek, které měl zemřelý v okamžiku své smrti.

Dědictví je to, co zůstaviteli dědicové skutečně získají ve chvíli, kdy proběhne celé dědické řízení. Nemusí to být všechnen majetek, který zůstavitel v době smrti vlastnil. V mezidobí již mohla část věcí zaniknout, nebo se jednalo o něco, na co měl nárok jen zemřelý sám, například jablka ve sklepě shnila, strom na zahradě vyvrátil vítr a podobně.

Dědic a odkazovník. V zákoně existují dvě skupiny lidí, kteří mohou po zemřelém něco získat – dědicové a odkazovníci. Dědic je osoba, na kterou má po smrti zůstavitele přejít buď celá pozůstalost, nebo alespoň její část. Dědicem může být fyzická osoba, právnická osoba, případně i stát. Dědic může dědit na základě dědické smlouvy, ze závěti, ze zákona, případně kombinací všech těchto způsobů.

Odkazovník je osoba, které zemřelý odkázal jednu nebo několik věcí, ale která jinak nemá práva a povinnosti dědice. Odkazovník tedy není dědic.

Příklad

Paní Malá vlastnila byt, malé auto a měla také nějaké dluhy. Pro případ, že by zemřela, zřídila odkaz, kterým odkázala své auto kamarádce, která jí posledních několik let pomáhala s úklidem a nákupy. Když po nějaké době paní Malá zemřela, všechny její majetek i dluhy zdědily její děti jako dědici ze zákona. Jen auto připadlo kamarádce.

Nepominutelný dědic je dítě zůstavitele, které má z pozůstalosti nárok na svůj povinný díl. Pokud nemůže tento dědic dědit sám, dědí místo něj povinný díl jeho potomci.

Být, či nebýt dědicem

Na první pohled se může zdát, že každý se může stát dědicem. To ale není tak úplně pravda. Existuje pět různých možností, jak se člověk dědicem nestane. První tři závisejí na tom, jestli člověk dědicem chce být. Zbývající dvě připadají na případy, kdy se budoucí dědic nechová k zůstaviteli, jeho rodině nebo později k ostatním dědicům, jak by měl, nebo pokud jsou pro jeho vyloučení z dědictví splněny jiné podmínky uvedené v zákoně. Speciálním případem je možnost dědice, aby smlouvou převedl svá dědická práva na někoho jiného, takzvané zcizení dědictví.

Zřeknutí se dědického práva

Příklad

Paní Klásková má tři děti. Jedno z těchto dětí žije v zahraničí a do rodné země se vracet nehodlá. Nemá ani zájem, aby po své matce v případě její smrti něco zdědilo. Sepíše tedy se svou matkou smlouvu, kterou se zřekne svého dědického práva. Až paní Klásková zemře, dědit budou pouze zbývající dvě děti, které se svého dědického práva nezřekly.

První možností, jak se člověk dobrovolně nestane dědicem, je zřeknutí se dědického práva. To se děje ještě před smrtí zůstavitele, a to smlouvou. Tuto sepíše dědic se zůstavitelem a musí mít formu veřejné listiny. Nejčastěji ji dědic se zůstavitelem uzavřou u notáře. Do smlouvy se přesně uvede, jaké části dědictví se člověk zříká a také jestli se to bude týkat i jeho potomků.

Ve smlouvě musí být jednoznačně napsáno, že zřeknutí se dědictví neplatí pro potomky člověka, který se dědictví zříká. Nebude-li to tam jasně uvedeno, nebudou dědit ani jeho potomci.

Příklad

Pan Jedlička měl dva syny. Se svým synem Martinem sepsal smlouvu, kterou se Martin zřekl svého dědického práva jako celku. S druhým synem Karlem sepsal smlouvu, ve které se Karel zřekl pouze svého povinného dědického podílu. Když pan Jedlička zemřel, dědit měli podle dědické posloupnosti jeho synové. Martin na základě sepsané smlouvy nic nedědil, protože se svého dědického práva vzdal. Karel ale po svém otci dědil. Smlouvou se totiž nevzdal dědictví jako celku, ale jen svého podílu, takže nakonec dědil na základě dědické posloupnosti.

Rozhodneme-li se dědictví zříci, musíme se rozhodnout, jaké části dědictví se to bude týkat. Máme dvě možnosti. Můžeme se zříci dědického práva jako celku, nebo jen povinného dílu, na který má člověk nárok ze zákona. Zřekneme-li se dědického práva, není možné, abychom v dědickém řízení cokoli získali. Pokud se ale zřekneme jen povinného podílu, můžeme stále dědit, a to na základě dědické posloupnosti.

Příklad

Petr se zřekl svého dědického práva ve prospěch své sestřenice Aleny. Alena ovšem dědictví odmítla. Zřeknutí se dědictví tak přestalo platit a Petr se stal dědicem sám.

Ale ne vždy, když se zřekneme dědického práva, se nestaneme dědici. Pokud jsme se svého dědického práva zřekli proto, aby místo nás dědil někdo jiný, ale tento člověk se dědicem nestal, naše zřeknutí se neplatí.

Odmítnutí dědictví

Příklad

Aleš se měl stát dědicem po svém dědovi. Dědu ale neměl rád a rozhodl se, že po něm dědit nechce. Dědictví proto odmítl.

Dědic má právo po smrti zůstavitele dědictví odmítnout.

Důležité

Dědictví je možné odmítnout pouze jako celek. Nelze odmítnout jen jeho část, nebo stanovovat pro přijetí dědictví jakékoli podmínky.

Jedinou výjimkou, kdy nemusí dědic dědictví odmítnout jako celek, je odmítnutí dědictví nepominutelným dědicem. Tento dědic má ze zákona právo na povinný podíl z dědictví, který může přijmout, ale zároveň může odmítnout všechno ostatní, co by měl zdědit nad tento povinný díl.

Příklad

Františkovi přišlo vyrozumění od soudu, že má dědit po svém strýčkovi. Ve vyrozumění bylo uvedeno, že může dědictví odmítnout do jednoho měsíce od doručení tohoto vyrozumění. František přesně neví, co by měl vlastně zdědit, a rád by si všechno prohlédl předem. Bohužel má po nehodě zlomené obě nohy a nemá možnost se během toho jediného měsíce na případné dědictví zajet podívat. Požádá tedy soud, aby mu lhůtu prodloužil. Vzhledem k tomu, že se jedná o závažný důvod, soud Františkovi pravděpodobně vyhoví a lhůtu pro případné odmítnutí dědictví prodlouží.

Dědictví se odmítá výslovným prohlášením vůči soudu, ať už písemným, nebo ústním přímo před soudem. Lhůta pro odmítnutí dědictví je jeden měsíc ode dne, kdy dědice soud upozornil na to, že má právo dědictví odmítnout. Soud zároveň dědice poučí, co se stane, jestliže dědictví skutečně odmítne. Uplynutím této měsíční lhůty již není možné dědictví odmítnout.

Jeden měsíc může být ale v některých případech poměrně krátká doba, proto existují výjimky, které mohou jednoměsíční lhůtu o něco prodloužit. Delší lhůtu pro odmítnutí bude mít dědic s trvalým bydlištěm v zahraničí. Takový dědic má možnost dědictví odmítnout do tří měsíců od vyrozumění od soudu. Další možnost prodloužení lhůty závisí na zvážení soudu. Soud může dědici lhůtu pro odmítnutí prodloužit, pokud pro takové prodloužení existují nějaké závažné důvody.

Příklad

Stanislav měl dědit po svém otci, nechtěl zdědit jeho velké dluhy, takže dědictví odmítl. Kromě dluhů vlastnil Stanislavův otec pouze starší motocykl a pár téměř bezcenných osobních věcí. Po smrti otce začal ovšem Stanislav motocykl využívat, jako by ho zdědil, aniž bylo dědictví dořešené, i přesto, že sám dědictví odmítl. Kvůli tomu, že motocykl užíval, nebylo odmítnutí dědictví platné a Stanislav se stal dědicem jak motocyklu, tak i otcových dluhů.

K odmítnutí dědictví se nepřihlíží, pokud se dědic chová tak, že to vypadá, jako by dědictví přijal. Odmítnutí dědictví pak není platné.

Vzdání se dědictví

Příklad

Sourozenci Petr a Pavel zdělili po mamince byt. Petr se rozhodl, že se své poloviny dědictví vzdá ve prospěch bratra Pavla, který nemá žádný byt a žil s maminkou, o niž se staral. Pavel ovšem s přijetím Petrovy poloviny dědictví nesouhlasil. Z toho důvodu nebylo vzdání se dědictví platné a každý ze sourozenců se stal majitelem poloviny bytu.

Poslední variantou, jak se dobrovolně nestát dědicem, je možnost se svého dědictví vzdát ve prospěch jiného dědice. Pokud se takového dědictví vzdá nepominutelný dědic, vzdává se tohoto práva i pro své potomky.

Vzdání se dědictví má ovšem jednu podmínku. Ten, kdo má po dědici dědictví nebo jeho část získat, musí s přijetím této části dědictví souhlasit. Pokud s přijetím tohoto dědictví nesouhlasí, vzdání se dědictví není platné.

Dědická nezpůsobilost

Příklad

Manželé Vlkovi mají syna Davida, který se k nim chová velice hrubě. Navíc jim i před sousedy vyhrožuje a několikrát jim také ublížil. Oba Davidovi rodiče byli dokonce nějaký čas v nemocnici, když je zbil. Vzhledem k tomu, jak se David k rodičům chová, bude po smrti svých rodičů z dědického práva vyloučen. Jeho chování vůči nim zapříčiní, že po rodičích nic nezdědí.

První možností, jak se člověk nestane dědicem, ačkoli by třeba dědicem být chtěl, je dědická nezpůsobilost. Dědická nezpůsobilost poskytuje ochranu zůstaviteli a jeho rodině proti člověku, který se k nim nechová, jak by se správně chovat měl.

Takový člověk je z dědického práva vyloučen. Chrání také další dědice, protože se použije i na případy, kdy se možný dědic dopustí zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, ať už ho k jejímu pořízení donutí, nebo například již napsanou poslední vůli zničí, zfalšuje či zatají.

Je několik možností, jak být vyloučen z dědického práva.

Z dědického práva je vyloučen ten, kdo spáchal čin podobný úmyslnému trestnému činu nebo přímo úmyslný trestný čin proti zůstaviteli, jeho předkům, potomkům nebo manželovi.

Příklad

Paní Drbohlavová má dvě dcery, Danu a Kláru. Každá má po její smrti zdědit polovinu jejího majetku. Dana by ovšem ráda zdědila všechno, aby mohla zaplatit své velké dluhy. Rozhodne se tedy zfalšovat maminčinu závěť tak, aby byla jediným dědicem. Na podvod se ovšem přijde a Dana je vyloučena z dědického práva. Po mamince nezdědí vůbec nic. Ani to, co by jí patřilo podle zákona, kdyby závěť nefalšovala.

Dále je z dědického práva vyloučen ten, kdo spáchá zavrženíhodný čin proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele donutí nebo lstí navede k projevu poslední vůle. Případně, že zůstaviteli znemožní poslední vůli projevít. Vyloučení se týká i člověka, který poslední vůli zůstavitele zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil.

Příklad

Paní Smutnou její manžel týral. Po nějaké době už toho měla dost a podala návrh na rozvod. Jako důvod rozvodu napsala domácí násilí. Než ale stihl soud o rozvodu rozhodnout, měla paní Smutná autonehodu a zemřela. Její manžel by za normálních okolností byl jejím dědicem a také dědictví po své ženě chtěl. Přesto na něj neměl podle zákona právo, protože byl z dědického práva vyloučen.

Manžel zůstavitele je z dědického práva jako zákonný dědic vyloučen v případě, že byl v době smrti podán zůstavitelem návrh na rozvod z důvodu, že se druhý manžel dopustil na zůstaviteli činu, který nese znaky domácího násilí.

Příklad

Paní Smutná z předchozího případu měla s manželem syna Hynka a její manžel má ještě dceru Pavlu z předchozího manželství. Po smrti paní Smutné je její manžel z dědictví ze zákona vyloučen. Dědit bude pouze Hynek. Pavla nemá na dědictví po nevlastní mamince nárok, protože vyloučení jejího otce platí i pro ni.

Potomci člověka, který je vyloučen z dědického práva, vyloučení nejsou. Na základě dědické posloupnosti tak zaberou místo po svém vyloučeném rodiči a mohou dědit. Výjimkou jsou potomci manžela zůstavitele, který je sám z dědictví vyloučen.

Příklad

Pan Křeček se o svou dceru Agátu nikdy nezajímal, její maminku opustil ještě před Agátiným narozením, nikdy ji neviděl a odmítal na ni platit výživné. Jednoho dne se náhodou dozvěděl, že Agáta zemřela. Protože neměla žádné děti ani nebyla vdaná, měli podle zákona dědit její rodiče. Otec po Agátě ale nic nezdedil, protože ji záměrně zanedbával a je z dědického práva vyloučen. Dědit bude pouze její maminka.

Poslední variantou, jak být z dědického práva vyloučen, je zanedbávání vztahu rodiče k dítěti. Rodič, který byl zbaven rodičovské odpovědnosti, zneužíval ji nebo ji vlastní vinou závažným způsobem zanedbával, nemá právo po svém dítěti dědit ze zákonné dědické posloupnosti.